

AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGE

RENK

AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGE İLE İLGİLİ

KAVRAMLAR

Tanımlar

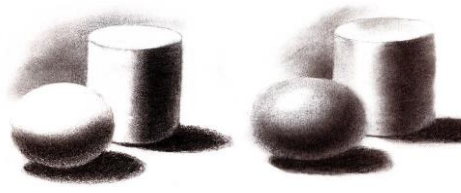
Işık-Gölge

Işığın nesnelere, objelere ve cisimlere üzerinde yayılırken oluşturduğu açık orta-koyu ton (degrade) değerlerine ışık-gölge diyoruz.

Açık-Koyu

Işık, objeyi her noktadan aynı şiddetle aydınlatmadığı için; ışığın geliş yönüne yakın yüzeyler daha fazla ışık aldığından açık; ışığa uzak ve arkada kalan yüzeyler daha az ışık aldığından koyu görünürler resim dilinde buna açık-koyu denir.

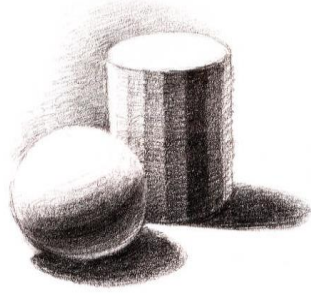
Aşağıdaki birinci şekilde direkt ışığın oluşturduğu ton kontrastları ikinci şekilde ise yaygın ışığın oluşturduğu ton kontrastları arasındaki yumuşak ve giderek artan valör geçişleri gözlemleyiniz.

Direkt Işık Yaygın Işık
Işık-gölge - Açık-koyu

Ton

TON: Objelerin ışıklı (aydınlık) kısımları ile gölgeli (karanlık) kısımları arasında kalan kısımları hassas bir geçişle birbirine bağlayan orta ton değerlerinin hepsine birden ton denir. Aynı rengin en açık ton değerinden, en koyu ton değerine hassas geçiş sağlayarak götürme işine renk valörü denir.

Ton dereceleri

Renk tonu yukarıdaki objelerde görüldüğü gibi ışığın obje üzerindeki dağılımıyla oluşan bir dizi açık tonların gittikçe koyulaşan koyu bölgeler sayesinde oluşturulur.

Kompozisyon

Kompozisyon farklılıklar gösteren kavramsal ve görsel elemanların (nokta, çizgi, renk, doku, boyut, biçim, yüzey) bir bütün içerisinde estetik bir ilişkiyle denge oluşturmaya yönelik davranışlar ve faaliyetlerdir.

Kompozisyonda en önemli ilke, her şeyin bütüne ait ve uygun olması, hiçbir öğenin birbirine yabancı ve uygunsuz olmamasıdır. Yani bütünlüktür, bütünlük için de çeşitlilik.

Obje

Eni, boyu, yüksekliği olan, uzay boşluğunda bir yer işgal eden ve hacmi bulunan her nesneye obje adı verilir. Görsel sanatlar alanında ise obje; seçilen nesnenin ortaya çıkan görüntüsüne verilen isimdir.

Etüt

İnceleme, araştırma anlamına gelir. Örneğin, bir objenin etüdü demek o objenin görünen tüm özelliklerinin (biçim, yüzey, doku, renk, hacim vb.) ayrıntılı olarak birebir orijinale uygun olarak kâğıt, tuval, kil vb. üzerine aktarılmasıdır.

Işık-Gölge

Bir modelin tasarımında ve uygulamasında ana faktörlerden biri ışıktır. Modelin aldığı ışık bize onun düz, kıvrımlı, küresel, içbükey ya da başka bir formda olup olmadığını gösterir. Form ve rengi ışık-gölgenin var ettiği etkiler sayesinde görüp algılarız.

Çizim ya da resim sanatında kullanabileceğimiz 2 çeşit ışık kaynağı vardır.

Doğal Işık Kaynakları (Güneş veya Ay)

Doğal ışık paralel çizgiler halinde yayılır; yapay ışık merkezden çevreye doğru radyal olarak yayılır. Bu nedenle düşen gölgenin biçimi ışık kaynağının doğal ya da yapay oluşuna göre değişir.

Yapay Işık Kaynakları (Elektrik ışığı, gaz lambası, mum ışığı ve diğerleri)

Bu ışık kaynakları tek başına ya da birlikte kullanılabilir. Birlikte kullanımda model hem temel ışık kaynağı hem de başka bir tamamlayıcı (komplemanter) ışık kaynağı tarafından aydınlatılır.

Örneğin; modellerimizi pencere kenarına yerleştirecek burada güneş ışığını (temel ışık) direkt olarak alacaktır. Daha sonra yansıtıcı levha ya da elektrik ışığı (tamamlayıcı ışık) kullanarak gölgeli kısımları yumuşatabiliriz.

Açık-Koyu

Işık, varlıkların her tarafını aynı ölçüde aydınlatmadığı için açık-koyu farkları meydana gelir. Örneğin aynı renkte olan bir eşyaya baktığımızda, ışığın geldiği yönde olan kısımların açık ve parlak olduğunu; gölgede kalan kısımların ise koyu ve sönük olduğunu görürüz. Açık koyu ile ışık gölge terimlerini birbirine karıştırmamak gerekir.

Açık-koyu, bir rengin ışıktan gölgeye geçerken aldığı ton dereceleridir (Valör). Yani herhangi bir rengin, ışıpta ne derece açık tonda ya da gölgede ne kadar koyu gözükeceği durumudur. Hâlbuki ışık-gölge, renkli resimde, soğuk ve sıcak renklerin kullanışı ile sıkı sıkıya ilgilidir. Örneğin ışıklar sarı ve turuncu, gölgeler ise koyu mavi ve mor renklerle anlatılır. Bir rengi ışıklı göstermek için, beyazla açmak yerine, sarı ya da turuncu renkleri karıştırmak gerekir. Gölgede göstermek için de, mavi ya da mor renklerle karıştırılmalıdır.

Mimari yapıda dış formların planlaması yapılırken; kapı, pencere, çatı, girinti, çıkıntılar, süsleme unsurları üzerindeki ışığın bıraktığı açık-koyu ve ara değerleri önem taşır.

Deseni Gölgelemede Dikkat Edilecek Noktalar

Betimlemeye (Tasvir) yönelik resimlerde, ışık-gölge tekniği üç boyutluluğu göstermeyi sağlar. Işık-gölge ile modelin hacim ve derinliği daha belirgin hale gelir. Hazırlanan bir kompozisyonu çizerken, gölgelemede dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

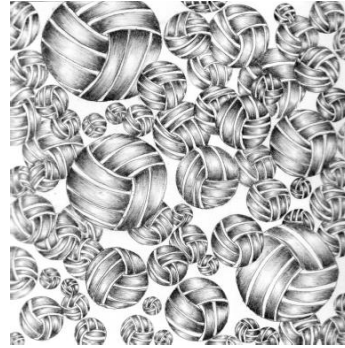
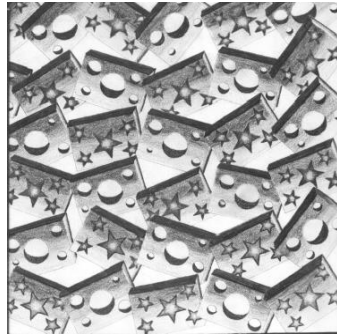
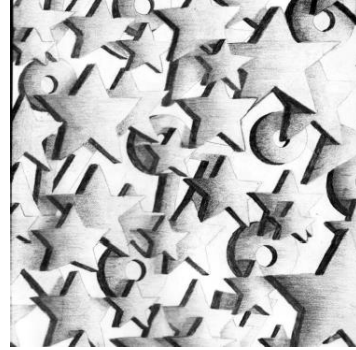
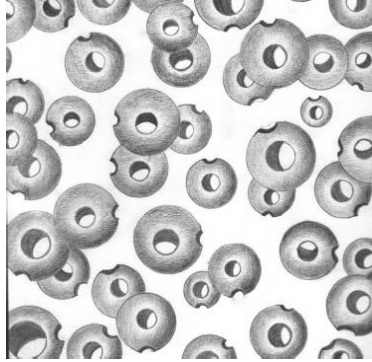
- Çizim süresince sabit bir noktadan bakınız.
- Model üstüne düşen ışığın geliş yönüne dikkat ediniz.

AÇIK-KOYU İLE YÜZEY DÜZENLEME

Örnek Çalışmalar

Ölçü ve oran, görsel sanatlarda çok kullanılan bir kavramdır. Yüzey düzenlemesinde önemli olan biçimlerin amaca uygun olarak uyumlu ve dengeli ve estetik düzeni ortaya koyabilmesidir.

- Küçük ölçüler, görsel algıda uzaklık etkisi yaratır.
- Büyük ölçüler ise yakınlığı ifade eder.
- Tasarımda birbirine yakın aralıklar uygun, birbirinden uzak olanlar ise birbirleri arasında kopukluğa neden olur ve birliktelik göstermez.
- Yan yana olan aralıklar tekrar edilirse monotonluğu getirebilir.
- Bu sebeple form ve mekânlar arasında farklı büyüklükte aralıklar kullanılması düzenlemelerde hareket ve dinamizm getirir.
- Biçimlerin yüzey üzerine yakın aralıklı ve aralıksız olarak düzenlemelerinde göz, biçimleri gruplayarak algılar. Göz, eksik biçimleri tamamlama eğiliminde olduğundan biçimleri zemin üzerine yerleştirirken dikkat edilmelidir.
- Formları yerleştirirken arka ve ön plan ilişkisine dikkat edilmelidir.(Formlar bir diğerinin arkasında veya önünde kullanılabilir).

RENK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Tanımlar

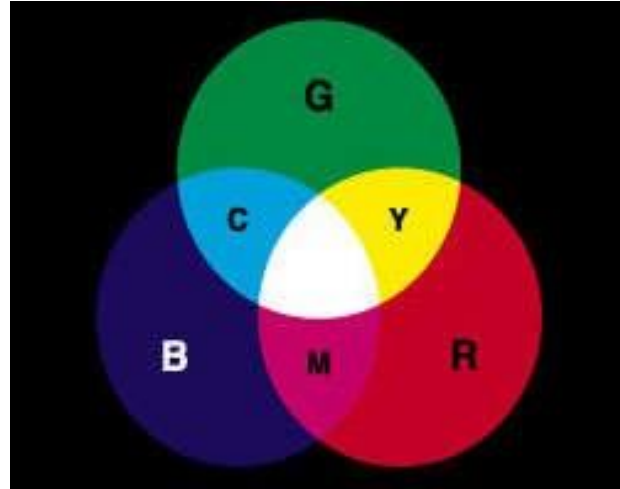
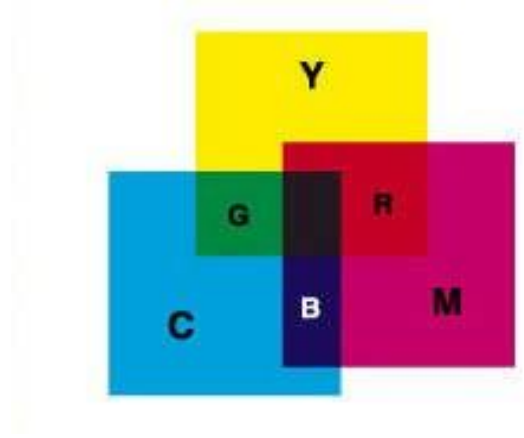
Renk Oluşumu

Gökyüzünde yağmur sonrasında olağanüstü bir renk kuşağı (gökkuşağı) görülür. Bunun nedeni yağmur damlalarının, cam prizma etkisi ile ışığı yansıtarak altı renge ayrıştırmasıdır. Fen bilgisi derslerimizde yaptığımız deneylerden de hatırlayacağımız gibi güneş ışığı bir prizmadan geçirilince altı renge ayrılır. Yedinci renk olarak sayılan mavi ile morun arasında bulunan lacivert ise mavinin bir tonu olduğu için ayrı bir renk olarak kabul edilmemelidir. Güneş ışınlarının meydana getirdiği bu altı rengi, yağmurdan sonra gökkuşağında da görebiliriz.

İki yüzyıl kadar önce Isaac Newton gökkuşağı dediğimiz bu doğa olayını kendi evinde gerçekleştirmiştir. Karanlık bir odaya tek bir güneş ışığına eş ışığı bir prizmadan geçirerek güneş tayfi renklerine ayrıştırmayı başarmıştır. Bu renkler: macenta, kırmızı, sarı, yeşil, siyan mavisi, koyu mavidir.

Fizikçi Young Tayfin altı renginin birer ışığını bir perdede birbiri üzerine düşürerek beyaz ışığı elde etmiştir.

Daha sonra renkli lambalarla yaptığı deneylerde uyguladığı eleme yöntemleriyle tayfin altı renginin yine aynı tayfta yer alan üç temel renge indirgenebileceğini göstermiştir. Sadece kırmızı, yeşil ve koyu mavi renklerle beyaz ışığın elde edilebileceğini bulmuştur. Ayrıca bu üç rengi ikişer ikişer karıştırarak diğer üç rengi, yani siyan mavisi, macenta kırmızısı ve sarı renkleri elde edebileceğini anlamıştır. Bu deneyle birincil ve ikincil renkleri bulmuştur.

Birincil (ana) ışık renkleri: Kırmızı, yeşil, koyu mavi

İkincil (ara) ışık renkleri: Ana ışık renklerinin ikişer ikişer karıştırılmalarıyla elde

Yeşil ışık + Kırmızı ışık = Sarı

Koyu Mavi + Yeşil ışık = Siyan mavisi

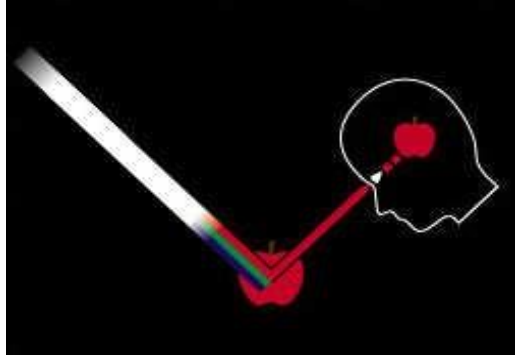
Kırmızı ışık + Koyu mavi ışık = Macenta kırmızısı

Siyan Mavisi: Bir ışık rengi için kullanılan teknik terimdir. Bu renk orta yoğunlukta bir doğal mavie denktir.

Macenta kırmızısı: Orta tonda mavimsi kırmızı bir renktir. Grafik sanatlarda ve matbaacılıkta kullanılan bir terimdir.

Bütün cisimler (objeler) aydınlatıldıkları zaman üç ana ışık rengini; koyu mavi, kırmızı ve yeşili alır Bazı cisimler aldıkları tüm renkleri emerken bazıları da yansıtır. Birçok cisim ise ışığın bir kısmını emer, gerisini yansıtır.

Bu fizik kuralı kısaca, Saydam olmayan tüm cisimlerde, aydınlatıldıklarında aldıkları ışığın tümünü ya da bir bölümünü yansıtma özelliği vardır, biçiminde özetlenebilir.

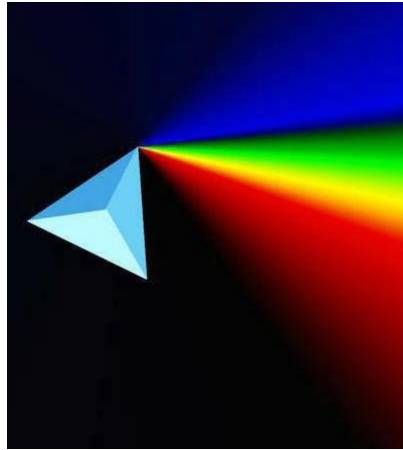
Görme

Göz tarafından algılanan ışık, retinada sinirsel sinyallere dönüştürülüp buradan optik sinir aracılığıyla beyine iletilir. Göz, üç temel birleştirici renk olan, kırmızı, yeşil ve maviye tepki verir ve beyin, diğer renkleri bu üç rengin farklı kombinasyonları olarak algılar.

Tayf

Başta güneş kaynaklı olan beyaz ışığın özel bir prizmadan geçirilerek renklerine ayrılmasıdır.

Prizmadan geçirilen beyaz ışın, temelde 7 renge ayrılır ancak bu renkler birbirine karışmış durumdadır. Bu renkleri daha iyi gözlemleyebilmek için tayf gözler denen bir alet kullanılır. Ortaya çıkan renkler mordan kırmızıya sıralanır.

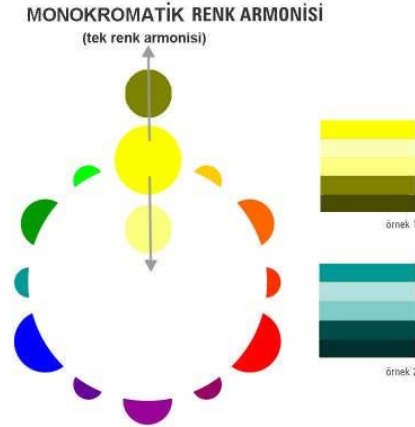
Renk tayfı

Armoni

Renkler arasındaki ahenk ve uyum demektir.

➤ Tek Renk Armonisi

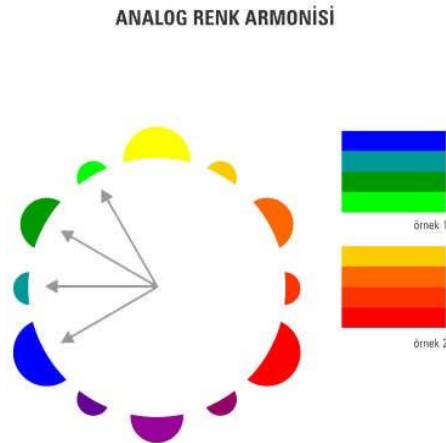
Tek bir rengin açıklık ve koyuluk gibi ton (tram) değerleri arasındaki renklerin tercih edilmesiyle gerçekleştirilen renk armonisidir. Her zaman kabul görececek bir renk armonisi çeşidi olmakla birlikte oldukça durağan bir görünüme sahiptir, sakindir.

Tek Renk Armonisi

➤ Analog Renk Armonisi:

Renk çemberinde birbirine komşu olan renklerin tercih edilmesiyle gerçekleştirilen renk armonisidir. Analog renkler yan yana geldiklerinde birbirlerinin güçlerini kırarlar ve yumuşak bir görünüm kazanırlar. Bu sayede gözü rahatsız etmeyecek yumuşak bir ahenk oluştururlar.

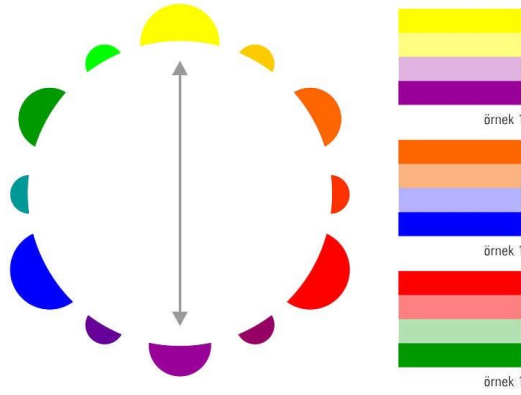

Analog Renk Armonisi

➤ Tamamlayıcı Renk Armonisi:

Renk çemberinde birbirinin karşısında yer alan renklerin oluşturduğu armonidir. Bu renklere tamamlayıcı renkler denir. Aralarında çok yüksek kontrast vardır. İçinde renk taşıyan her hangi bir tasarımda, denge oluşturmak için, karşıt renkler kullanmak oldukça faydalıdır.

TAMAMLAYICI RENK ARMONİSİ
(tamamlayıcı armoni, komplementer armoni)

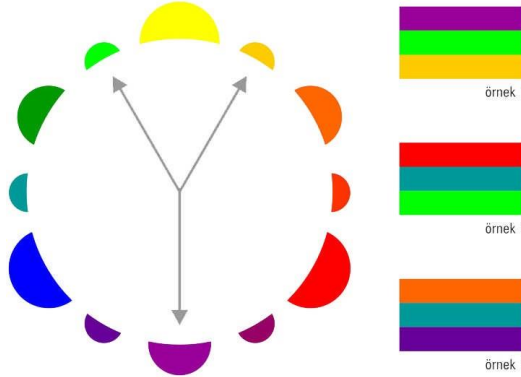

Tamamlayıcı Renk Armonisi

➤ Çapraz Tamamlayıcı Renk Armonisi:

Renk çemberinde bir renkle birlikte, tamamlayıcı renginin(karşısındaki rengin) sağına ve soluna komşu olan renklerin birlikte kullanılması ile gerçekleştirilen renk armonisidir. Oldukça güzel sonuçlar vermektedir.

ÇAPRAZ TAMAMLAYICI RENK ARMONİSİ
(çapraz komplementer armoni)

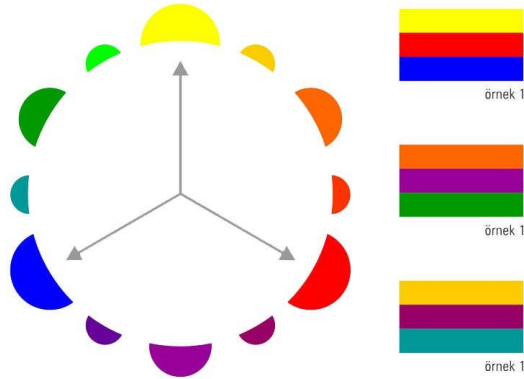

Çapraz Tamamlayıcı Renk Armonisi

➤ Üçlü Renk Armonisi:

Renk çemberinde birbirine eşit uzaklıkta olan ve bir üçgen oluşturan 3 rengin birlikte kullanılmasıyla yaratılan renk armonisidir. Birbirine uyum içinde kullanılacak renkleri yaratmada en popüler armonidir.

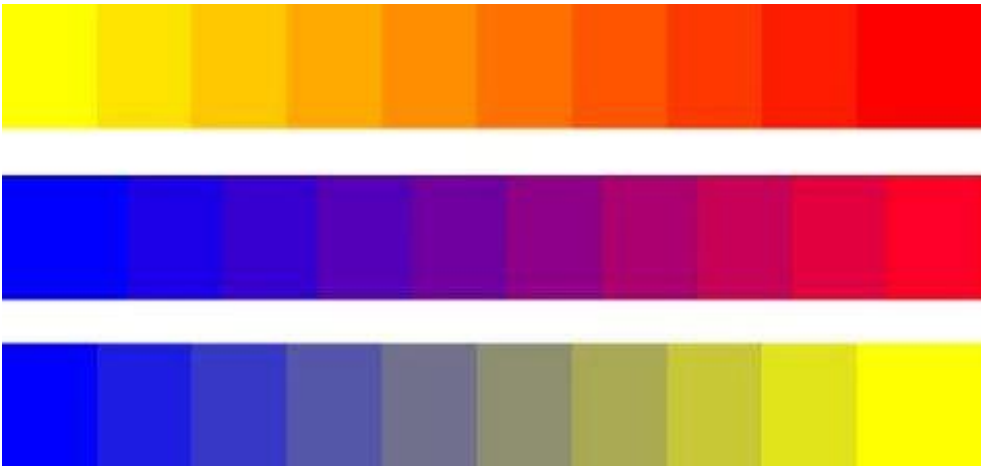
ÜÇLÜ RENK ARMONİSİ

Üçlü Renk Armonisi

Skala

İki rengin birbiriyle karışımından oluşan ışık derecelendirme çubuğuna denir.

Renk skalası.

Kontrast

Karşıt demektir. Açık-koyu, büyük-küçük vb. gibi

Ton

Rengin parlaklık derecesidir. Koyu mavi açık mavi farklılığı mavinin ışık derecesini belirler. Işığın az olan maviye koyu, ışığı fazla olan maviye açık denir.

Kromatik

Bir rengin en saf ve en kuvvetli haline denir. Canlılığı arttıkça kuvveti artar.

Işık

Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerjidir.

Renk Perspektifi

Renklerin her birinin kendine göre ayrı derinlik ve genişlik görünüşleri vardır. Bu durum "renk perspektifi" ni meydana getirir. Mesela; sıcak renklerin en dinamik rengi olan kırmızı renkte diğer renklere göre ileriye fırlama görünüşü fazladır. Bu durum onun diğer renklerden daha önde görünmesini sağlar. Soğuk renklerin en durgun rengi olan mavi renk ise insanda olduğundan daha uzaktaymış hissi uyandırır. Gerilere çekilme niteliği mevcuttur. Bundan dolayı sıcak ve soğuk renklerin yakın ve uzak görünme, cisimleri büyük , küçük ve geniş gösterme özellikleri vardır.

Ressamlar genellikle ön planlar için sıcak renkleri, arka planlar içinse soğuk renkleri kullanır. Ya da arka planları öne getirmek, yani öndeymiş gibi göstermek ve göze çarpmalarını sağlayabilmek için sıcak renkleri; ön planları geri atmak, itmek ve uzaktaymış gibi göstermek için de soğuk renkleri kullanırlar. Ya da tam tersine, ön planları geri atmak için soğuk renkleri, arka planları öne getirmek için de sıcak renkleri kullanırlar. Bunu, resmi boyarken istedikleri bölgelerin renklerine sıcak ya da soğuk renklerden bir miktar karıştırarak gerçekleştirirler.

Tıpkı saf renklerin saf olmayanlardan daha yakında görünmesi gibi kuvvetli renkler zayıf renkleri arka plana atar. Koyulukları aynı kuvvette olmasına rağmen kırmızı ve sarı renkleri mavi renkten daha ileride görünürler. Yani sıcak renkleri soğuk renklerden daha önde görünürler. Bu durum renklerin dalga boylarından meydana gelmektedir. Renk kırmızıdan maviye gittikçe etkisi azalır. Renk çemberinde renkleri perspektif özelliklerine göre şöyle sıralanır.

Kırmızı- Turuncu- Sarı- Yeşil- Mavi

Gri, yeşil ve mor renklerin böyle fonksiyonları yoktur. Oldukları gibi görünürler, uzaklık-yakınlık hissini doğurmazlar.

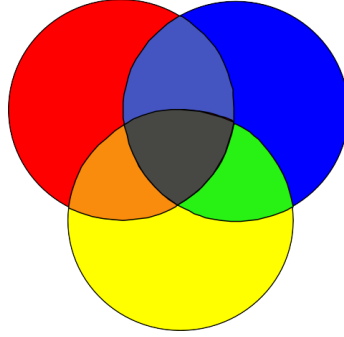
Renk Grupları

Ana Renkler

Ana renkler doğada saf olarak bulunan ve karışımla elde edilmeyen renklerdir. Bunlar kırmızı, sarı ve mavidir. Doğada gördüğümüz bütün renkler bu üç ana renkten oluşmuştur.

Ara Renkler

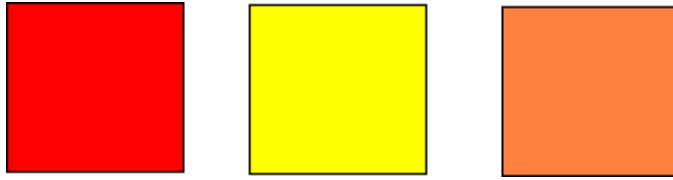
Ana renkleri ikişer ikişer aynı oranda karıştırdığımızda ortaya çıkan renklere ara renkler denir. Bunlar turuncu, mor, yeşildir.

Ana ve Ara Renkler

Sıcak- soğuk Renkler

Serinlik etkisi veren deniz, orman ve gökyüzü gibi renkler soğuk, ısı ve ışık etkisi veren kırmızı, sarı ve turuncu ise sıcak renklerdir.

Sıcak Renkler

Soğuk renkler

Nötr Renkler

Herhangi bir cisim güneş ışığından aldığı renkleri yansıtmayıp yutuyorsa o cisimi siyah görürüz. Siyah ve beyaz rengi karıştırdığımızda gri renk ortaya çıkar. Siyah, beyaz ve gri; renk sayılmaz. Bu üç renge nötr renkler denir. Ayrıca herhangi bir rengi açmak ya da koyulaştırmak için siyah ve beyaz nötr renkler kullanılır.

Nötr Renkler

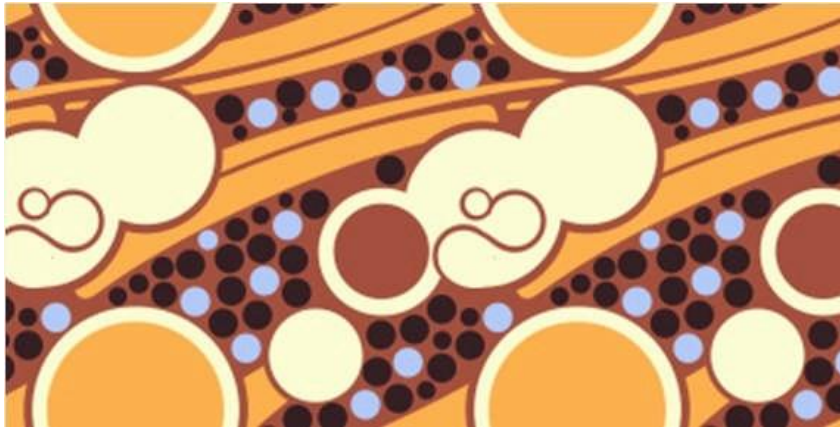
Renk Kontrastlıkları

Yalın Renk Kontrastı

Yedi renk karışımının en basitidir. Sarı, kırmızı, mavi ile en güçlü olarak anlatılır ve bu renklerden uzaklaştıkça yalın renk etkisinin gücü azalır. Bu katkısız yalın haldeki renklerin açık ve koyu değerleri de bu uyumda kullanılabilir (Bakınız Şekil 2.2).

Açık-Koyu Kontrastı

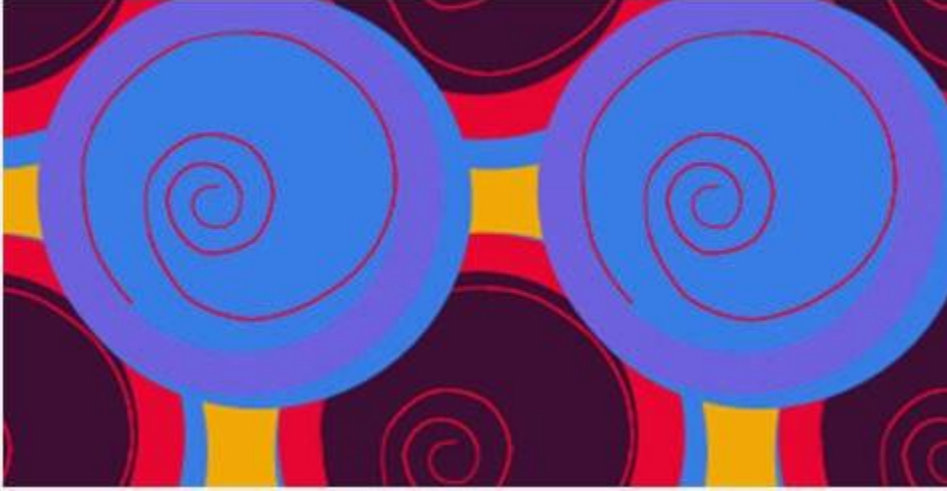
Kullandığımız bütün renkler açık ya da koyu olmak üzere iki değerde bulunur. Açık değerdeki renk ile koyu değerdeki renk yan yana getirildiğinde renklerin değerleri ortaya çıkar. Yani açık daha açık, koyu daha koyu görünür buna açık koyu kontrast denir.

Açık-Koyu Kontrast

Sıcak–Soğuk Kontrastı

Sıcak ve soğuk renkleri kullanarak yapılan uyumdur. Sıcak ve soğuk renklerin verdiği etkiler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sıcak-soğuk kontrast

Tamamlayıcı Kontrast

Renk çemberi üzerindeki tamamlayıcı renklerle yapılır. Bu renkler çemberde tam karşılıklı düşen renklerdir. Renk çemberindeki karşılıklı renkler birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Örn: sarı ile mor, kırmızı ile yeşil, mavi ile turuncu.

Bir rengin yaptığı etki tam karşıtı olan renkle dengelenir. Tamamlayıcı renk kontrastı yaparken iki noktaya dikkat etmek gerekir:

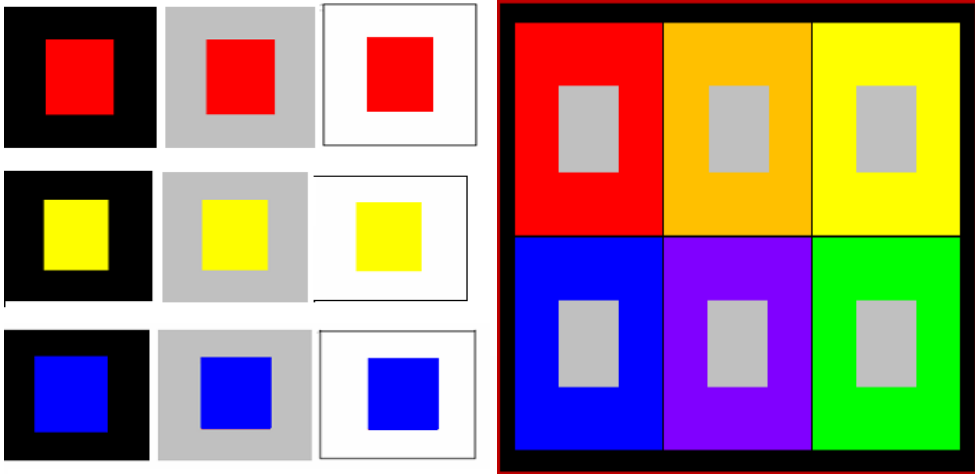
- Birbirlerini tamamlaması istenilen iki rengin ışık güçleri eşit olmalıdır.
- Birbirlerini tamamlaması istenen iki rengin beraberliklerinde bir renk uyumu bulunmalıdır.

Tamamlayıcı kontrast

Yanılıcı Kontrast

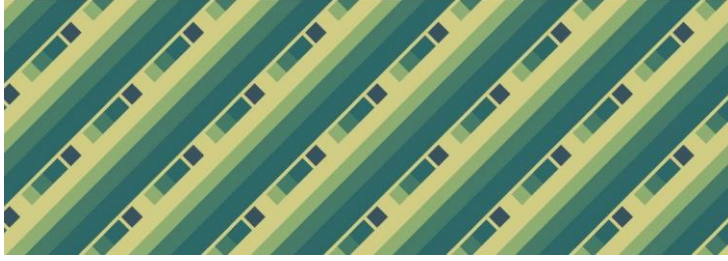
Herhangi bir rengin siyah, beyaz ve gri üzerindeki etkisiyle ilgilidir. Kullanılan renklere birinin şiddeti yüksek tutularak yani kırmızı, gri-beyaz ve siyah üzerinde farklı etki yapar. Buna yanılıcı kontrast denir.

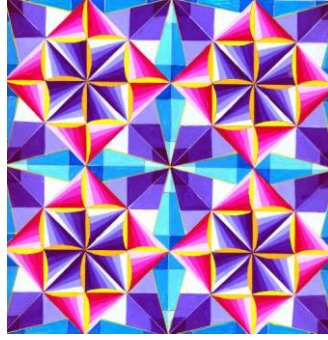
Yanılıcı kontrast

Kalite Kontrast

Bir rengin en ışıklı tonundan başlayarak koyulaşmaya doğru götürülürken veya en koyu tonundan en açığa doğru getirilirken elde edilecek ara tonlar o rengin kalitesini oluşturur. Işık şiddeti yüksek renkle ışık şiddeti olmayan gri nüanslı renklerin bir arada kullanılmasına kalite kontrastı denir.

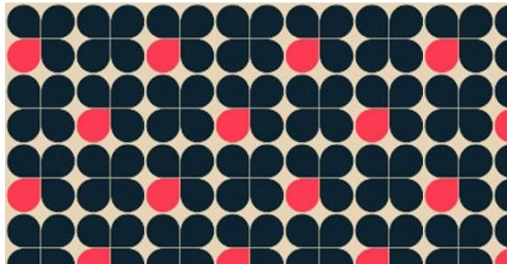
Kalite kontrast

Kalite kontrast

Miktar Kontrast

İki ya da daha çok renk lekeleri arasındaki orantı ile yapılır. Kullanılan renkler birbirinin diğerine oranı ile miktar kontrastı oluşur.

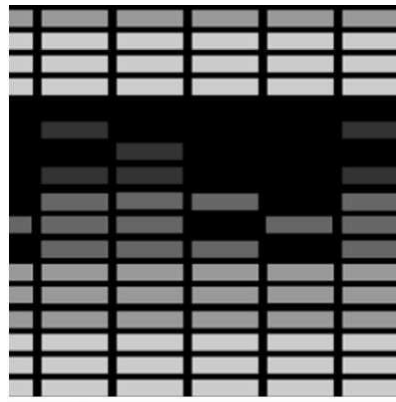

Miktar kontrastı

Renklerin Psikolojik Etkileri

	Kırmızı: Canlılığı, hareketi, heyecanı temsil eder.
	Sarı: Neşe, hareket verir. Sinir sistemini uyarır, kan dolaşımını rahatlatır. Olgunluk, bereket ve ışığı temsil eder.
	Mor: Hüzün, korku, pişmanlık hissi uyandırır. Yalnızlıktan hoşlanan, topluma küs insanların rengidir.
	Mavi: Sessizlik ve rahatlık verir. Dinlendirici ve sakinleştirici bir renktir. Denizin, rüyaların ve gençliğin rengidir.
	Yeşil: Huzur vericidir. Yeniden doğuşun ve büyümenin sembolüdür.
	Turuncu: Yaşama sevincinin ve eğlenenin resmidir.
	Beyaz: Temizlik, saflık, ferahlık duygusu verir.
	Siyah: Ağırlık, ciddiyet, tehlikeyi temsil eder.
	Gri: Olgunluk, temkinli olma duygusu verir.

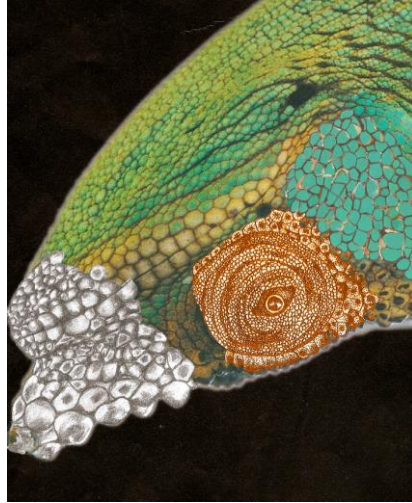
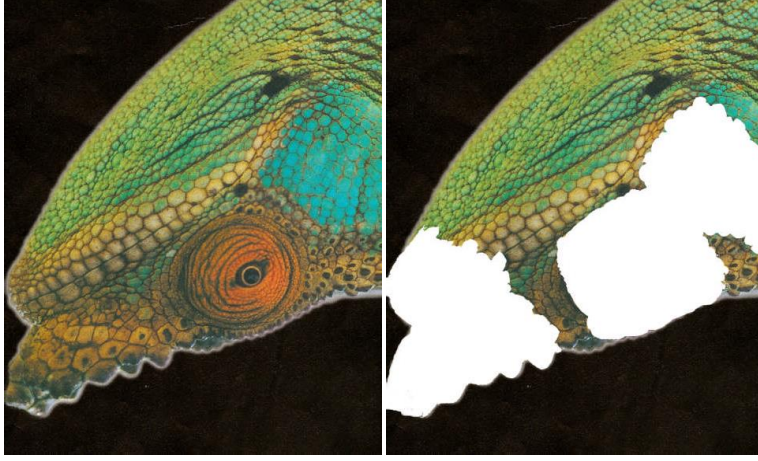
Fotoğraftan Renk Analizi Çalışmaları Örnekleri

KOLAJ TEKNİĞİ

Kolaj düz bir yüzey üzerine fotoğraf, gazete kâğıdı, ve benzeri nesnelerin yapıştırılmasıyla ve bazen boya ile de karıştırılarak uygulanan bir resimleme tekniğidir.

Örnek Çalışmalar

KAYNAKÇA

Meslekî Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi MEGEP (2011). Fotoğraf Ve Grafik , Açık-Koyu, Işık-Gölge; Ankara.

https://www.ismek.ist/files/ismekorg/file/2013_hbo_program_modulleri/acik_koyu_isik_golge.pdf

Meslekî Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi MEGEP (2011). Fotoğraf Ve Grafik , Renk; Ankara.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/renk.pdf